

Herenboeren Soest (e.o.): *"Samen duurzaam voedsel produceren"*

Inleiding & samenvatting

Een Herenboerderij is een duurzaam opererend, kleinschalig coöperatief gemengd bedrijf. Het is ongeveer 20 hectare groot en teelt/produceert groenten, fruit, aardappelen, eieren en vlees ten behoeve van haar leden onder leiding van een professionele boer(in). De uiteindelijke zeggenschap over de bedrijfsvoering ligt bij de leden. Kernwoorden van een Herenboerderij zijn:

- Burgerinitiatief
- Ketenvoerandering: 'rechtstreeks van 't land in de winkelmand'
- Natuur-inclusieve landbouw en veeteelt
- Innovatief coöperatief model
- Waarde-benadering gericht op kwalitatieve i.p.v. economische waarden
- Educatie & kennisontwikkeling
- Professionaliteit en continuïteit
- Herhaalbaar in andere dorpen/steden
- Duurzaamheid; verlagen CO2 productie

Herenboeren Soest (e.o.) bevindt zich op dit moment in een door ons als concentratiefase aangeduide fase. In deze fase proberen we de belangrijkste pijlers onder de herenboerderij bij elkaar te brengen. We focussen op ledenwerving, het vinden van een locatie die aan alle voorwaarden voor het vestigen van een herenboerderij voldoet en het werven van een boer(in).

Zodra we beschikken over een geschikte locatie die voor langere termijn beschikbaar is, gaan over tot ontwerp en realisatie van de boerderij. Daarna volgt de exploitatiefase. De investeringen en kosten welke met de ontwerp-, realisatie- en exploitatiefase samenhangen zullen volledig door ledenbijdragen worden gedekt. Dit doen de leden door eenmalig € 2.000 per lid (cq gezin) in te leggen; totaal € 400.000. De exploitatiekosten worden gedekt door de contributie welke de leden maandelijks voldoen (circa € 11 per persoon per week). In ruil hiervoor worden zij via de coöperatie mede-eigenaar van de herenboerderij en krijgen zij recht op hun aandeel in de productie van de boerderij. Naar verwachting kan de herenboerderij voorzien in circa 60% van de behoefte van de leden aan groenten, fruit, aardappels, uien, eieren, kippen-, varkens- en rundvlees.

Herenboeren Soest (e.o.) organiseerde een eerste informatiebijeenkomst op 28 september 2017 en kon direct vaststellen dat er voldoende draagvlak is voor het oprichten van een Herenboerderij in Soest. Nadien vonden inmiddels tientallen bijeenkomsten plaats op scholen, kerken en bij andere gelegenheden. Het concept is zeer positief ontvangen en er is een kartrekkersgroep opgestaan die zich wil inzetten om een Herenboerderij in Soest (of directe omgeving) te realiseren. Recent is een bus met belangstellenden, waaronder raadsleden en de Wethouder Aukje Treep naar Boxtel afgereisd om de Herenboerderij In Boxtel te bezoeken.

Deze kartrekkers zijn sinds 29 december 2017 verenigd in 'Stichting Herenboeren Soest e.o.'. Er hebben zich in korte tijd circa 100 gezinnen als lid aangemeld, ondanks de beperkte inzet van middelen. Daarnaast is er

een lijst van ruim 100 geïnteresseerde huishoudens, die hun beslissing tot aan later stadium (veelal afhankelijk van duidelijkheid locatie) aanhouden. De nieuwsbrief van Herenboeren Soest e.o. wordt door ruim 1.000 abonnees gelezen.

Herenboerderij in de kern

Hiervoor zijn kort de kernwoorden opgesomd welke samen de essentie van de Herenboerderij raken. Bij deze elementen zal hierna wat uitgebreider stil worden gestaan.

Herenboeren Soest (e.o.) is een geïnitieerd door een groep burgers uit Soest onder aanvoering van initiatiefnemer Henk Vroom. Samen vormen zij - heel toepasselijk - de kartrekkersgroep. De drijfveren van deze

kartrekkers zijn divers, maar raken altijd wel aan één of meer van de kernwoorden rond de Herenboerderij. De kartrekkers zijn, als gezegd, verenigd in Stichting Herenboeren Soest (e.o.) met de volgende bestuursleden:

- o Henk Vroom (voorzitter)
- o Kees Rezelman (secretaris)
- o Ronald van der Vicht (penningmeester)

Herenboeren Soest (e.o.) is het eerste initiatief in de regio Utrecht (en ver daarbuiten) in haar soort, zowel qua vorm als qua grootte.

Ketenverandering is één van de basiskenmerken van het Herenboerden initiatief. Wanneer consumenten zich aansluiten bij een Herenboerderij vindt daadwerkelijk een ketenverandering (en -verkortung) plaats. Een Herenboerderij is 'Community Based Agriculture'. Dat wil zeggen dat niet de boer(en) of supermarkt bepaalt wat er gegeten kan worden, maar dat de consument bepaalt wat er op de Herenboerderij geteeld en geproduceerd wordt. De consument krijgt zo meer grip op zijn of haar eigen eten en inspraak in de productie van zijn of haar eigen voedsel.

De Herenboerderij wordt geëxploiteerd in een innovatief coöperatief model, waarin de burgers zich verenigen. De voedselcoöperatie zal bestaan uit ongeveer 200 huishoudens, zeg 500 personen, die middels een eenmalige bijdrage per huishouden mee investeren in de opzet van hun eigen Herenboerderij; een innovatieve financieringsvorm. Vanuit de voedselcoöperatie wordt een bestuur gekozen dat verantwoordelijk is voor het aansturen van de exploitatie van de eigen Herenboerderij. Dit bestuur bepaalt in samenspraak met de leden en de boer(in) hoe het teeltplan van de Herenboerderij eruit ziet. De boer(in) is hierin expert en adviseur, maar voert uit wat de leden wensen; een vernieuwend bedrijfsmodel.

De Herenboerderij produceert alleen voor de eigen leden, die vanaf aanvang van de exploitatiefase een vaste wekelijkse contributie betalen waarmee de kosten van de boerderij worden gedekt. Deel van deze kosten vormt het (eerlijke) vaste salaris voor de boer(in). Er vindt geen verkoop van geteelde en geproduceerde producten plaats. Ook in deze zin is het model qua financieringsvorm uniek en innovatief. Daardoor zijn markt gedreven prikkels als opbrengstmaximalisatie, kostenreductie en schaalvergroting niet aan de orde. Het streven is om op de Herenboerderij wekelijks een breed assortiment aan te kunnen bieden tegen het

gehanteerde prijsniveau als in een reguliere supermarkt, maar dan voor kwalitatief betere producten. Daar komt bij dat deze producten met maximale aandacht voor de natuur tot stand zijn gekomen. Bodem- en grondwaterkwaliteit, biodiversiteit en dierenwelzijn staan voorop in het natuur-inclusieve bedrijfsmodel, waarin menselijke ingrijpen in de natuur tot een minimum wordt gereduceerd. En door ketenverkorting worden bovendien vele logistieke schakels uit de voedselketen geëlimineerd, waarmee ook de nodige CO² emissie wordt vermeden.

Op basis van deze uitgangspunten ontstaat als het ware een bedrijfsmodel voor de Herenboerderij langs een 'omgekeerde benaderingswijze'. Wordt traditioneel de inrichting en operatie een boerderij gestoeld op een geoptimaliseerd productieplan vanuit overwegend financieel opbrengstperspectief, bij een Herenboerderij staat de kwalitatief gewenste operatie aan de basis van alles. Een operatiemodel dat draait om *wat* en *hoe* er zal worden geteeld/geproduceerd. De output (en dan vooral de *economische waarde* hiervan) is op geen enkele wijze leidend. Vanuit dit 'omgekeerde' perspectief wordt de boerderij verder ingericht en wordt het investeringsplan bepaald. Daarmee staan de consumentenwensen, uitgewerkt in door de leden gewenste producten van eigen bodem *en* een gewenst operationeel natuur-inclusief bedrijfsmodel, aan de basis van de Herenboerderij. Kwaliteit en beleving (welzijn) gaan boven winstmaximalisatie (welvaart).

Deze (kwaliteits)beleving wordt verder ondersteund door het coöperatieve model. Door het commitment van coöperatieleden aan het Herenboeren-concept is het mogelijk om hen te informeren over allerlei uiteenlopende zaken op de Herenboerderij, waardoor kennis over productiewijzen, werkzaamheden, seizoensinvloeden en voedselbewustzijn worden vergroot. De Herenboerderij is daarmee bovendien een plek voor onthaasting, ontspanning, educatie, kennisoverdracht en sociale contacten. Niet voor niets zijn bijna alle informatieavonden tot nu toe georganiseerd op verschillende basisscholen in Soest en Baarn. Het professionele boerenbedrijf staat echter te allen tijde voorop. Maar als de mogelijkheid er is, wordt de Herenboerderij ook ingezet om de consument letterlijk dichterbij het eten en bij elkaar te brengen. Door bijvoorbeeld zelf een steentje bij te dragen aan de voedselproductie, door voorlichting aan scholen of door samen te koken wordt de band met eten sterker. Zoals hiervoor aangehaald bestaat de mogelijkheid - afhankelijk van de locatie - dit breed in te zetten, waardoor de Herenboerderij desgewenst ook een aanzuigende (recreatieve/educatieve) werking heeft voor bezoekers van de locatie.

De lokale Herenboerderij wordt waar nodig ondersteund door Stichting Herenboeren Nederland, vanuit de ervaring aldaar met de eerste Herenboerderij in Boxtel. Herenboeren Nederland streeft ernaar in de toekomst een netwerk van kleinschalige, gemengde bedrijven te helpen ontstaan, die gezamenlijk veel relevante data kunnen produceren. Begin 2019 waren op circa 20 locaties in Nederland initiatieven op te komen tot een lokale Herenboerderij. Herenboeren Nederland zal die data verzamelen en ontsluiten. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat Herenboeren Soest (e.o.) hierin een leidende regionale rol gaat vervullen, om zo vergelijkbare initiatieven in andere dorpen en steden te inspireren en ondersteunen. De creatie van dit netwerk maakt het mogelijk aan de Herenboerderij, naast duurzame voedselproductie, extra waarde toe te voegen en nieuwe functies te koppelen. Voedselproductie wordt gecombineerd met (agrarisch) onderzoek

& onderwijs, recreatie, educatie en cultuurhistorie en natuur. De Herenboerderij wordt hét centrum voor duurzame landbouw, brengt mensen met dezelfde idealen (consumenten, producten, studenten, ambachtslieden) samen en biedt deze de gelegenheid van elkaar te leren, én zal opgenomen worden in de bestaande recreatieve infrastructuur. Deze waarde toevoegingen zorgen voor een maatschappelijke legitiematie van de landbouw, een nieuw duurzaam agrarisch verdienmodel voor kleine boerenbedrijven én voor een verhoogde (be)leefbaarheid van het platteland.

Activiteitenplan 2019/2020

Om te komen tot een Herenboerderij is het belangrijk in de regio een voldoende grote *community* aan het concept te verbinden. Daarnaast zijn de *locatie*, de *boer(in)* en *kennisuitwisseling* belangrijke factoren om de Herenboerderij te laten slagen. Stichting Herenboeren Soest (e.o.) zal zich het komende jaar verder inzetten om stappen te zetten op deze 4 pijlers onder het Herenboeren-concept. Tezamen vormen deze onderdelen en de daarvan afgeleide werkzaamheden en investeringen het activiteitenplan voor 2019/2020.

Community

Stichting Herenboeren Soest (e.o.) heeft als doel een zo groot mogelijke groep geïnteresseerden in het Herenboeren-concept in beeld te brengen. Consumenten/burgers kunnen onder andere worden bereikt door middel van (social) media, persberichten in lokale kranten, evenementen (zoals markten) en het organiseren van informatiebijeenkomsten. Daarnaast heeft de stichting een eigen website, flyers, een Facebook-pagina en een Twitter-account, van waaruit mensen in de regio geïnformeerd kunnen worden of informatie kunnen nalezen. Verder benutten de kartrekkers hun netwerk om (pers)berichten te kunnen plaatsen in lokale media en om informatiebijeenkomsten te organiseren in de regio. Links naar diverse uitingen in de media zijn onder andere te vinden via <https://soest.herenboeren.nl/blog/> en rtvutrecht.nl/nieuws/1774471/.

De belangstelling voor het HB-concept is groot, hetgeen blijkt uit het bezoek van onze Koning Willem-Alexander aan de Herenboerderij in Boxtel in september, de uitzending van VPRO-Tegenlicht, via <https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht.html> en tal van publicaties in landelijke dagbladen, zie: <https://www.herenboeren.nl/blog/>

Het doel van al deze communicatie uitingen is het bereiken van een zo groot mogelijke groep mensen en het bereiken van de doelgroep, mensen die een bovenmatige interesse hebben in gezond, vers en veilig voedsel. Gezien de response op de tot nu toe gehouden informatiebijeenkomsten heeft Herenboeren Soest er veel vertrouwen in dat de benodigde community in Soest (e.o.) tot stand zal komen

Uit gesprekken met Gemeente Soest blijkt dat Herenboeren Soest (e.o.), mede door haar community benadering, in een behoefte voorziet om mede invulling te geven aan de participatiesamenleving waarbij juist burgerinitiatief gestimuleerd wordt en nieuwe vormen van verbinding ontstaan tussen mensen die elkaar anders niet zouden ontmoeten en kunnen helpen. Duurzaamheid en burgerparticipatie nemen een prominente plaats in binnen het huidige lokale coalitieakkoord.

Locatie

Soest (e.o.) als zoeklocatie voor een Herenboerderij is zeer ruim. De deelname van geïnteresseerden zal uiteindelijk zeer sterk afhankelijk zijn van de locatie waar de Herenboerderij op termijn gerealiseerd zal worden, omdat wanneer de consument werkelijk zijn verse producten bij de Herenboerderij dient te halen of er in ieder geval een binding mee dient te hebben, de fysieke afstand zeker niet te groot mag worden. Er zijn inmiddels een aantal potentiële locaties in beeld, waarmee concreet verder wordt gesproken over toekomstige samenwerking. In dit kader wordt continue contact gezocht en onderhouden met partijen welke het initiatief ondersteunen, zoals de Gemeente Soest, Stichting Vrienden Soester Eng, bestuur van voormalig Soester Markt Zuid, de Natuur & Milieufederatie Utrecht, terrein behorende instanties zoals Natuurmonumenten en Utrechts Landschap, de lokale IVN-afdeling, maar ook de Provincie Utrecht en omliggende gemeenten. Enkele dorpsrandzones zijn uitermate geschikt voor het stichten van een Herenboerderij. Samen met de gemeente, o.a. in het kader van de omgevingswet, wordt bekeken welke gronden in de randzones als bestemming geschikt zijn of geschikt te maken zijn om deze vorm van kleinschalige, gemengde landbouw op te zetten. Met landeigenaren, zoals de gemeente Soest, Natuurmonumenten, investeringsmaatschappijen (o.a. Paleis Soestdijk), landgoed- & beheerorganisaties en lokale boeren zijn gesprekken gaande om te kijken of pacht van hun land mogelijk en wenselijk is.

Op een Herenboerderij is het uiteraard belangrijk dat er voldoende hectaren landbouwgrond beschikbaar zijn, maar daarnaast is ook de (groen)beleving van de locatie van groot belang. Omdat een Herenboerderij op natuur-inclusieve wijze wordt gerund, bestaat er geen behoefte aan stallen. Alleen in de natte herfst- en winterperiode kan het nodig zijn om de runderen te huisvesten in een tijdelijke te huren stal. Herenboeren neemt de bodem als uitgangspunt en is van mening dat van een gezonde bodem ook gezondere producten voortkomen.

De ideale locatie is vooral een plek waar je als lid of bezoeker graag komt, die naast voedselproductie ook toegevoegde waarde heeft om je vrije tijd door te brengen, die recreatief te benutten is en waar binding is met de samenleving. Een bredere benutting van de locatie behoort tot de mogelijkheden. Dit kan allerlei vormen hebben, van samenwerking met scholen, kookclubs of sociaal-maatschappelijke organisaties (zoals dagbesteding via Stichting Balans of De Amerpoort), tot het inzetten van de Herenboerderij als onderdeel van een vergader- of trainingslocatie.

De boer(in) en kennisuitwisseling

De boer(in) is verantwoordelijk voor de dagelijkse werkzaamheden op de boerderij. Daarbij kan de boer(in) een beroep doen op de leden - die mogen, maar niet hoeven te helpen - of loonwerkers voor specifieke werkzaamheden. De Herenboerderij is voor haar continuïteit echter niet afhankelijk van de (vrijwillige) inzet van haar leden; het uitgangspunt is dat alle werkzaamheden door professionals worden verricht.

Direct hieraan gekoppeld is een ander belangrijk onderdeel van het Herenboeren-concept, namelijk kennisuitwisseling. Kennisuitwisseling vindt plaats tussen Herenboeren Nederland en de lokale Herenboerderij, en in de toekomst ook met nog te stichten andere lokale Herenboerderijen in het land. Maar ook de kennisuitwisseling met scholen draagt bij aan de verbetering en maatschappelijk draagvlak van het concept. Met een aantal Hassen (CAH Dronten, HAS Den Bosch en InHolland) wordt er een cursus op HBO niveau ontwikkeld voor het runnen van een kleinschalig gemengd bedrijf. Daarnaast zijn vanuit allerlei opleidingsinstellingen op MBO en HBO niveau mogelijkheden om stage- en/of afstudeeropdrachten uit te voeren voor de Herenboerderij, denk hierbij aan communicatie en PR, vormgeving, ecologisch onderzoek, landschappelijke inpassing, enz. Dit vraagt een veelheid aan vaardigheden van de boer(in); hij of zij dient agrarische kennis te hebben van zowel groenten, fruit en vee (80% van het werk). Daarnaast zijn ook communicatieve vaardigheden zeer belangrijk (15% van het werk) en is een brede blik vanuit de boer(in) gewenst, als ambassadeur van het concept, als gastheer voor andere kartrekkersgroepen, als innovator en verbinder (5% van het werk).

De boer(in) dient gevoelsmatig eigenaar te zijn van de Herenboerderij (de coöperatie is economisch eigenaar en verpachter de juridisch eigenaar). Het is de plek waar hij/zij professioneel verantwoordelijk is en zo goed mogelijke producten dient af te leveren.

Potentiële boeren worden uitvoerig gescreend door het bestuur van Stichting Herenboeren Soest (e.o.) en aanvullend opgeleid door Herenboeren Nederland. Pas wanneer de voedselcoöperatie daadwerkelijk is opgericht en de Herenboerderij opgeleverd wordt aan de lokale coöperatie kan de boer(in) daadwerkelijk in loondienst aan het werk gaan. Verschillende potentiële boeren hebben zich aangemeld bij Herenboeren Soest, waarmee oriënterende gesprekken zijn gevoerd.

Competenties bestuur en overige kartrekkers

Zoals uit het vorenstaande blijkt, vraagt het voorbereiden, ontwerpen en realiseren van de Herenboerderij om een veelheid aan competenties binnen de kartrekkersgroep. Hiermee is bij de selectie van de kartrekkers rekening gehouden; zij vormen samen een deskundig en breed georiënteerd team, met ruime ervaring op de diverse relevante werkgebieden. Hieronder wordt kort ingegaan op achtergronden van de bestuurders en de overige kartrekkers (ook te vinden op LinkedIn).

Henk Vroom (1970)

Henk is geboren en getogen op een Friese melkveeboerderij. Na zijn opleiding technische bedrijfskunde aan de Universiteit van Eindhoven vervulde hij diverse managementfuncties in het bedrijfsleven. Op dit moment is actief als zelfstandig trainer en coach onder naam GezondBoeren-Verstand, van waaruit hij teams meeneemt naar de boerderij om hen daar onder eigen verantwoordelijkheid en zelfstandig onderdelen van de boerderij te laten runnen. In vakantieperiodes is hij waarnemend boer op een lokale melkveehouderij. Henk is voorzitter van Stichting Herenboeren Soest (e.o.).

Kees Rezelman (1961)

Kees is geboren in kop van Noord-Holland; Wieringen. Hij studeerde bedrijfskunde en werktuigbouwkunde aan Hogeschool InHolland en Universiteit van Amsterdam, waarna ook hij diverse managementfuncties in het bedrijfsleven vervulde. Op dit moment is hij als leidinggevende werkzaam bij AT Osborne, een consultancybureau op het gebied van ruimtelijke vraagstukken (organisatie, huisvesting en vastgoed). Kees is secretaris van Stichting Herenboeren Soest (e.o.).

Ronald van der Vight (1972)

Ronald is geboren in Limburg en groeide op in Wijchen. Hij studeerde fiscaal recht en economie aan de Universiteit van Tilburg, waarna hij ruim 15 jaar als partner/belastingadviseur werkzaam was. De afgelopen 10 jaar was hij daarnaast als mede-initiatiefnemer, mede-eigenaar en/of CFO a.i. betrokken bij diverse startups op het gebied van innovatie of duurzaamheid. Ook adviseert hij ondernemers in zijn netwerk bij fusies, financieringsvraagstukken en overnames. Ronald is penningmeester van Stichting Herenboeren Soest (e.o.).

Overige kartrekkers

Het kartrekkersteam wordt gecompleteerd door Jeroen Meeder (communicatie specialist/directeur StudieArena), Maarten van Minnen (merk- en communicatie specialist/marketing), Linda Hamer (zelfstandig coach), Frank van Geffen (gepensioneerd docent en tekstschrijver), en Jan van der Meer (gepensioneerd ICT-specialist). Naast de kartrekkers zijn 6 vakspecialisten nauw betrokken bij de ontwikkeling van een tiental de Herenboerderij, zoals veearts, deskundigen op gebied van tuinbouw, irrigatie, akkerbouw, subsidies ed.

Dit kartrekkersteam zal in de uitvoering van het activiteitenplan nauw samenwerken met Herenboeren Nederland, waar veel kennis en ervaring specifiek op de thema's communicatie, inrichting, realisatie en exploitatie van een Herenboerderij is samengebracht. Zij ontwikkelden een gefaseerd projectplan, aan de hand waarvan Herenboeren Soest stap voor stap toewerkt naar het eindresultaat. Herenboeren Nederland zal ook intensief en uitvoerend ondersteunen bij de inrichting en uiteindelijke realisatie van de Herenboerderij in Soest. Op die manier is aanwezigheid van de benodigde agrarische competenties in de ontwerp- en realisatiefase gewaarborgd.

Doel van dit proces

Het doel van Stichting Herenboeren Soest (e.o.) is:

- het verwerven van een zo groot mogelijke community (ten minste 150 tot maximaal 200 geïnteresseerden in het Herenboeren-concept)
- het identificeren en vastleggen van een potentiële locatie, en
- het aan de boerderij verbinden van een boer(in).

Wanneer aan deze randvoorwaarden wordt voldaan zal Stichting Herenboeren Soest (e.o.) de lokale coöperatie oprichten. Deze coöperatie zal de Herenboerderij ontwerpen, realiseren en exploiteren. Het streven is begin 2020 met de realisatie van de Herenboerderij aan te kunnen vangen.

Tenslotte

Uiteraard zij wij van harte bereid ons initiatief nader mondeling of schriftelijk nader toe te lichten. Wij danken u bij voorbaat voor uw interesse en steun voor dit mooie project met regionale en zelfs landelijke uitstraling, dat de potentie heeft bij te dragen aan een duurzamere en socialere vorm van landbouw en veeteelt!

Soest, september 2019

Stichting Herenboeren Soest (e.o.)
Henk Vroom, voorzitter